

[Akceptuje](#)

W ramach naszej witryny stosujemy pliki cookies w celu świadczenia państwu usług na najwyższym poziomie, w tym w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb. Korzystanie z witryny bez zmiany ustawień dotyczących cookies oznacza, że będą one zamieszczone w Państwa urządzeniu końcowym. Możecie Państwo dokonać w każdym czasie zmiany ustawień dotyczących cookies. Więcej szczegółów w naszej [Polityce Prywatności](#)

[Portal](#) [Informacje](#) [Katalog firm](#) [Praca](#) [Szkolenia](#) [Wydarzenia](#) [Porównania międzylaboratoryjne](#)
[Kontakt](#)

[Laboratoria](#)
[.net](#)
[Innowacje](#)
[Nauka](#)
[Technologie](#)

[Logowanie](#) [Rejestracja](#) [pl](#)

Newsletter

zapisz się

- [Nowe technologie](#)
- [Felieton](#)
- [Tygodnik "Nature"](#)
- [Edukacja](#)
- [Artykuły](#)
- [Przemysł](#)

[Strona główna](#) > [Felieton](#)

Uwikłani przez ewolucję w sidła patriotyzmu.

Patriotyzm to miłość, ale i obrona własnego kraju. Cechy uważane zazwyczaj za wielką cnotę. Flaga narodowa jest świętym symbolem, serca biją szybciej na dźwięk wojskowych orkiestr. Sławiony w języku, muzyce i sztukach, patriotyzm prowadzi nas niekiedy do największych aktów heroizmu. Sprawia wrażenie czegoś wspaniałego i olśniewającego - przynajmniej teoretycznie. Obnażony do samej swej małpiej istoty, patriotyzm jest obroną społeczności przez samce. Jest obroną, którą tak chlubią się ludzie, a niewątpliwie znajdują w niej przyjemność także i nasi bliscy krewni szympansy. Mimo wysiłków deterministów kulturowych, by przekonać nas, że patriotyzm jest arbitralnym wyborem, wydaje się on być fundamentalnym aspektem bycia istotą ludzką, że trudno nam sobie wyobrazić, jak sprawy mogłyby przyjąć inny obrót. Tak więc nie ma szczególnego powodu, by ludzka agresja zwana przez *Homo sapiens* 'patriotyzmem' wynikała z całości z kultury.

Czy zatem dobór naturalny ukształtował nasze dusze i rozумы tak, by uczynić nas lepszymi wojownikami? Czy dobór naturalny pozwala nam wyjaśnić, dlaczego mężczyźni tak szybko reagują na zniewagi, a w sprzyjających okolicznościach stosunkowo łatwo zabijają? Czy nasza ewolucyjna przeszłość może odpowiadać za współczesne wojny?

Słowem, aby dowiedzieć się czy dobór naturalny ukształtował agresywne zachowania Homo sapiens, należy porzucić teorie i wrócić do dowodów. Faktem niepodważalnym jest, że ani w historii, ani obecnie na całej kuli ziemskiej nie istnieje żadne w pełni pokojowe społeczeństwo. Zarówno szympansy jak i ludzie, zabijali i zabijają nadal członków własnego gatunku z sąsiednich grup. Dopóki nie zetkniemy się z zachowaniem szympanców, naturalnie wyobrażamy sobie, że prowadzenie wojny jest działaniem wyłącznie ludzkim. Moglibyśmy je uważać za sposób kontrolowania gęstości zaludnienia lub też za wynik kulturowych praktyk, albo następstwo pewnych wynalazków, w tym broni. Moglibyśmy nawet podkreślać, że wojna opiera się raczej na kalkulacji, aniżeli na instynkcie. Wystarczy jednak tylko przyjrzeć się walczącej gromadzie tych małych człekokształtnych, by zobaczyć niezwykle bliską naturze ludzkiej żądzę walki, chęć zwycięstwa, czy podniecenie towarzyszące zebraniu się grupy bojowej. Sugestia, że u szympanców i u ludzi występują podobne formy przemocy, opiera się na poglądzie, że w obydwu przypadkach to płęć męska stosuje przemoc częściej za sprawą swojego temperamentu i warunków fizycznych, niż płęć przeciwna. Podobnie, w obydwu przypadkach, to samice wykluczone są niemal całkowicie z uczestnictwa w wojnach i walkach. Rodzi się więc myśl, że przemoc właściwa szympancom, poprzedzała ludzką wojnę i torowała jej drogę. Nasi małpi przodkowie przekazali nam dziedzictwo, określone przez możliwości doboru naturalnego i wpisane w molekularną strukturę DNA. W większej części jest to cudowna spuścizna, lecz jeden jej mały skrawek zawiera destrukcyjne elementy. A teraz, gdy mamy broń masowego rażenia, czy też na przekór ewolucji, nauczyliśmy się wykorzystywać broń biologiczną, ten skrawek zwiększył znacznie swoje możliwości. Ludzie od dawna rozumieli te sprawy intuicyjnie i dlatego budowali cywilizacje, w których obowiązywało prawo, dyplomacja, mediacje. Problem tkwi jednak w tym, że samce pozostają 'demoniczne' na

nieświadomych i nieracjonalnych poziomach. Motywacją samca szympansa, który kwestionuje rangę innego samca, nie jest zwiększenie liczby kopulacji, lepsze jedzenie czy dłuższe życie, ale chęć górowania nad równymi. Samiec, aby osiągnąć ten cel, wymyśla strategie, często skomplikowane i oryginalne. Wygrywanie w społeczności szympanсів staje się często celem samo w sobie. Podobnie jest w przypadku ludzi.

Zarówno u małp jak i *Homo sapiens*, władza opiera się na sile fizycznej, a siła fizyczna jest ostatecznie siłą przemocy lub jej groźby. Dla nas największym zagrożeniem jest to, że obecność agresywnych samców w naszym gatunku stanowi regułę. Ostatecznie inne gatunki z demonicznymi samcami nie grożą same sobie. Jednak my, ludzie, zostaliśmy obdarzeni niezwykłą inteligencją – zatem bezprecedensową zdolnością zarówno do tworzenia jak i do destrukcji. Wspaniały ludzki mózg jest najbardziej przerażającym tworem natury. Równocześnie jest darem natury rokującym największe nadzieje. Temperament, tak silnie zakorzeniony w przeszłości, mówi nam, na czym nam zależy. Inteligencja pomaga stworzyć możliwości osiągnięcia celu. A mądrość, wynikająca z inteligencji, może skłonić nas do rozważenia konsekwencji w przyszłości dla nas, naszych dzieci, dzieci naszych dzieci...

Może też czasem warto wyjść w rozważaniach poza naszą dwójkę: ludzi i szympanсів. Gdyby tak na przykład hieny cętkowane potrafiły zrozumieć pojęcie patriotyzmu śmiałyby się do rozpuku. Samcza obrona grupy? Cóż za nonsensowny pomysł, skoro głównymi wojownikami w starciach klanów są samice, zjednoczone przez pokolenia matek, nie ojców. Każdy szanujący się klan hien, z jakimś systemem językowym i odrobiną historii, wymyśliłby żeńskich bogów, czciłby żeńskich przodków i uświęcałby żeńskie, bardziej pokojowe zasady władzy. Ale interesy samców? Nigdy w życiu!

Katarzyna Sowa-Lewandowska

<https://laboratoria.net/felieton/11911.html>

Informacje dnia: [Gwałtowne przerwanie gry komputerowej w złości to ważny sygnał Uniwersytet Wrocławski, PAP i Fundacja PAP podpisały umowę 10 polskich zespołów w zawodach Shell Eco-marathon Poland 2026](#) [Prawie 1,2 mld ludzi na świecie cierpi na zaburzenia psychiczne AGH uruchomiła laboratorium UE Katowice i Śląski Uniwersytet Medyczny uruchamiają nowe kierunki](#) [Gwałtowne przerwanie gry komputerowej w złości to ważny sygnał Uniwersytet Wrocławski, PAP i Fundacja PAP podpisały umowę 10 polskich zespołów w zawodach Shell Eco-marathon Poland 2026](#) [Prawie 1,2 mld ludzi na świecie cierpi na zaburzenia psychiczne AGH uruchomiła laboratorium UE Katowice i Śląski Uniwersytet Medyczny uruchamiają nowe kierunki](#) [Gwałtowne przerwanie gry komputerowej w złości to ważny sygnał Uniwersytet Wrocławski, PAP i Fundacja PAP podpisały umowę 10 polskich zespołów w zawodach Shell Eco-marathon Poland 2026](#) [Prawie 1,2 mld ludzi na świecie cierpi na zaburzenia psychiczne AGH uruchomiła laboratorium UE Katowice i Śląski Uniwersytet Medyczny uruchamiają nowe kierunki](#)

Partnerzy